

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA BASZTY KOŚCIELNEJ W CHOJNICACH

OKREŚLENIE OBIEKTU

Baszta Kościelna zw. gotycką

Lokalizacja: wschodni odcinek murów obronnych zespołu staromiejskiego miasta Chojnic, działka nr 1443/1, obręb 0001 Chojnice.

Wpisana do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem 156 (obecnie pod numerem 8) decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu i Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 25.11.1935

Czas powstania: 1310

Styl: gotycki

PODSTAWA I CEL OPRACOWANIA

Niniejszy program Prac Konserwatorskich powstał w oparciu o wyniki badań architektonicznych autorstwa dr inż. Arch. Piotra Samóła z kwietnia 2024 roku i w celu realizacji wniosków i wytycznych wynikających z tych badań. Prace konserwatorskie będą uzupełnieniem robót budowlanych ujętych w Projekcie Budowlanym remontu i adaptacji obiektu na cele publiczne, autorstwa mgr inż. Arch. Zuzanny Rywak, oraz projektu konstrukcyjnego wzmocnienia i zabezpieczenia konstrukcji Baszty, autorstwa inż. Waldemara Barskiego.

ZARYS HISTORII OBIEKTU

Budowniczym murów obronnych Chojnic (Konitz) był zakon krzyżacki, który przejął osadę w 1309. Początki budowy murów miejskich przypadają na 1 poł. XIV w. i prowadzone były prawdopodobnie w kilku etapach. Obwód obronny miasta wzniesiono na planie zbliżonym do owalu o wymiarach około 300 x 300 metrów. Najstarsze kamienne, niskie mury miały wysokość około 4 metrów. Później wykonano nadbudowę ceglaną do wysokości około 7 do 9 metrów. Grubość murów wynosiła od 1,5 do 2,5 metra. Na całym obwodzie wzmocnione były basztami, które miały różne kształty, zwieńczenia i wysokości. Dominowały baszty na rzucie czworoboków, otwarte od strony miasta, ale zbudowano też baszty sześcioboczne i okrągłe w planie. Wszystkie połączone były kurtynami zwieńczonymi drewnianym gankiem strażniczym i blankowanym przedpiersiem. Miasto po obwarowaniu systemem murów obronnych miejskimi zaczęło także pełnić funkcję twierdzy broniącej południowej granicy.

Na początku XV w. miasto dodatkowo posiadało sieć fos i grobli, które stworzyły jeden z najbardziej ufortyfikowanych zespołów miejskich w czasach wielkiej wojny z zakonem (1409-1411). Gdy w 1410 armia wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego została rozbita przez wojska polsko-litewskie pod Grunwaldem, mieszkańcy Chojnic w przeciwieństwie do większości miast państwa zakonnego nie uznali władzy króla polskiego.

W 1454 po wybuchu otwartego powstania przeciw Krzyżakom i poddaniu się miast pruskich protekcji Kazimierza Jagiellończyka, pod Chojnicami doszło do walnej bitwy, w której klęska wojsk polskich zapoczątkowała uciążliwą 13-letnią wojnę z zakonem krzyżackim. Miasto zdobyto dopiero w 1466, po trzymiesięcznym oblężeniu, jako jedną z ostatnich twierdz krzyżackich. W XVI w. postanowiono

wzmocnić funkcję obronną miasta poprzez dobudowanie tzw. sztyb bramnych z niskimi basztami przyczółkowymi w części frontowej.

Po zakończeniu ostatniego konfliktu wojennego między Polską, a zakonem krzyżackim w 1525, rozpoczął się dla Prus Królewskich okres trwającego ponad sto lat pokoju. Przerwany został w pierwszej połowie XVII w. przez wojny ze Szwecją. W czasie pierwszego najazdu Szwedów na Pomorze Gdańskie, w latach 1626–1629, Chojnice pozostawały na uboczu działań wojennych. Dotkliwie natomiast odczuły skutki wojny z lat 1655–1660. W 1655 miasto zostało zdobyte przez armię króla Karola X Gustawa. W czasie walk spalono przedmieścia, a miasto wraz z całym systemem obronnym uległo zniszczeniu. Wojska polskie od 1656 podejmowały próby odzyskania miasta, które zakończyły się powodzeniem dopiero po paru miesiącach. Na początku 1657 armia szwedzka, po trwającym trzy dni oblężeniu, ponownie wkroczyła do Chojnic. W trakcie walk dotkliwie ucierpiała zabudowa miejska, a zniszczeń dopełniły zaraza oraz wielki pożar, który spustoszył miasto pod koniec 1657. Pokój w Oliwie zawarty w 1660 roku zakończył wojnę, lecz jej skutki na kilkadziesiąt lat zahamowały rozwój miasta. W wyniku działań wojennych zniszczona została zabudowa i obwarowania. Północno-wschodnią część murów rozebrano wraz z przylegającymi basztami, a strefę przyziemia wykorzystano przy budowie kolegium jezuickiego. W XVIII w. mury obronne nie miały już żadnego znaczenia militarnego, zaczęły więc być stopniowo rozbierane. Na początku XIX w. miasto posiadało jeszcze czytelny układ murów z trzema bramami i Furtą Mnichów, czyli bramą wodną. W wyniku modernizacji i rozbudowy Chojnic w 2 ćw. XIX w. i w 1862 rozebrano część murów od strony wschodniej wykorzystując pozyskany materiał do budowy szpitala. Rozpoczęła się również adaptacja budynków na różne cele połączona z pracami rekonstrukcyjnymi na XIX/XX w. W okresie międzywojennym mury zostały przesłonięte przez liczne budynki mieszkalne, szopy i magazyny, a niektóre ich odcinki zdemontowano przygotowując miejsce pod nową zabudowę. Dopiero po II wojnie światowej w 1952 podjęto się kompleksowych prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych, które trwały z przerwami do 1984.

Do naszych czasów przetrwało tylko sześć bram: Szewska, Więzienna, Kurza Stopa, Wronia i będąca przedmiotem niniejszego opracowania Kościelna. Pełniła funkcję zakrystii i mieszkania dla duchownych aż do 1937. Po II wojnie światowej baszta stała się własnością Prezydium Rady Miejskiej w Chojnicach. Decyzją Wojewody Bydgoskiego 30 VI 1994 zwrócono budynek parafii pw. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela w Chojnicach. Obecnie Baszta nie jest użytkowana.

Baszta Kościelna miała pierwotnie konstrukcję łupinową - całkowicie otwartą od zachodu, od strony prezbiterium kościoła. Stropy były drewniane i rozpięte na belkach wspartych na krótszych, bocznych ścianach. Elewacje na wysokości drugiej kondygnacji były przeprute pionowymi otworami strzelnic: we wschodniej umieszczone były dwie strzelnice, boczne miały po jednej strzelnicy do osłony muru obronnego. W drugiej ćwierci XV wieku zamknięto basztę od strony zachodniej, zabudowując pierwsze piętro. Ścianę od strony zachodniej wsparło na arkadzie umożliwiającej dostęp do kondygnacji przyziemia oraz podpiwniczenia przesklepionego wówczas kolebką wspartą na odsadzce fundamentu dostawionego wraz z arkadą. Prawdopodobnie wzniesiono wówczas dodatkową третią kondygnację wieży. W 1433 roku umocnienia Chojnic zniosły sześciotygodniowe oblężenie wojsk Husyckich i Koronnych. Wraz z rozbiórką trzeciej kondygnacji - stopniowym przekształceniem baszty w obiekt mieszkalny - powstał południowy szczyt schodkowy z blendami. Dalsze przekształcenia związane z przystosowywaniem baszty do celów mieszkalnych objęły zamknięcie arkady, wydzielenie wąskiej klatki schodowej w narożu północno-wschodnim, budowę komina kuchni w umiejscowionej na parterze. Piętro ogrzewano kominkiem umiejscowionym w dawnej strzelnicy południowej. W drugiej połowie XIX wieku wymieniono stropy, kominki zastąpiono piecami, a kuchnię zmodernizowano likwidując palenisko z

otwartym ogniem. Przebudowano klatki schodowe, zlikwidowano dodatkowe kominy oraz wykuto włącz do piwnicy¹. Funkcję mieszkalną baszta utrzymała po 1945 roku. Pogarszający się stan techniczny, brak współczesnych instalacji sanitarnych spowodował jednak stopniowe ograniczenie funkcji użytkowych obiektu. Najprawdopodobniej w ostatniej ćwierci XX wieku wykonano ostatnie prace remontowe - wykonanie tynku na elewacjach północnej i zachodniej.

OPIS OBIEKTU PRZED KONSERWACJĄ

Obwód obronny miasta wzniesiono na planie zbliżonym do owalu o wymiarach około 300 x 300 metrów. Najstarsze kamienne, niskie mury miały wysokość około 4 metrów. Później wykonano nadbudowę ceglana do wysokości około 7 do 9 metrów. Grubość murów wynosiła od 1,5 do 2,5 metra. Na całym obwodzie wzmocnione były 23 basztami, które miały różne kształty, zwieńczenia i wysokości. Dominowały baszty na rzucie czworoboków, otwarte od strony miasta, ale zbudowano też baszty sześcioboczne i okrągłe w planie. Wszystkie połączone były kurtynami zwieńczonymi drewnianym gankiem strażniczym i blankowanym przedpiersiem.

Brama Kościelna założona na planie prostokąta, dwukondygnacyjna z poddaszem. Od strony zachodniej dolna kondygnacja, sięgająca do 1/3 wysokości, kamienna z masywnych głazów polnych z wypełnieniem z drobnych kamieni, powyżej elewacja ceglana nietynkowana z cegłą w układzie gotyckim górą zamknięta prostym parapetem. Na wysokości drugiej kondygnacji niewielki prostokątny otwór okienny. Elewacja wschodnia gładka tynkowana z prostokątnym otworem drzwiowym w osi południowej z drzwiami ramowo-płycinowymi i dwoma prostokątnymi otworami okiennymi w przyziemiu i górnej kondygnacji rozmieszczonymi niesymetrycznie. Okna drewniane skrzynkowe dwuskrzydłowe. W wykonanej odkrywcę widoczny łęk ceglany. Elewacja południowa również z odkrytym wątkiem ceglany z attyką schodkową z blendami prostokątnymi górą zamknięte półkoliście. Elewacja północna otynkowana z trójkątnym szczytem z szalowaniem, połączona niskim murem z sąsiednim budynkiem mieszkalnym. Baszta kryta dachem dwuspadowym z dachówką ceramiczną karpiówką w układzie dwuwarstwowym (tzw. koronka). Wewnątrz w przyziemiu pomieszczenie mieszkalne z piecem kaflowym, strop drewniany belkowy. Prostokątny otwór drzwiowy prowadzi do klatki schodowej prowadzącej na drugą kondygnację, naprzeciwko wejścia niewielka prostokątna wnęka. Druga kondygnacja z otwartą wieżą drewnianą krokwiowo-jętkową.

TECHNIKA WYKONANIA

Pełna i szczegółowa identyfikacja materiałów, technik i technologii została przeprowadzona makroskopowo. Ze względu na stan zachowania obiektu, brak dostępności do wszystkich partii obiektu, będzie kontynuowana w trakcie prowadzenia prac konserwatorskich i budowlanych. Wyniki zostaną opisane w powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej.

Technika i technologia oryginału

Fundamenty kamienne - kamień granit, otoczaki spajane zaprawą wapienno-piaskową. Szerokie spoiny wypełniane drobnym, łupanym kamieniem i materiałem ceramicznym.

Mury wzniesione z cegły ręcznie formowanej barwy pomarańczowej (pojedyncze zendrówki rozmieszczone nieregularnie) murowanych w układzie gotyckim na zaprawie wapienno-piaskowej z grudkami wapna, węgla drzewnego. Zaprawa opracowana w spoinę gładką, do powierzchni cegły, z lekko skośnym podcięciem dolnej krawędzi i analogicznym akcentowaniem spoin pionowych („sztorc-

¹ Opis przekształceń obiektu za opracowaniem badań architektonicznych dr. Piotra Samóla.

fugi"). Łęk arkady w obrębie elewacji zachodniej wykonany z cegły pełnej, formowanej ręcznie o nieznacznie mniejszych wymiarach niż cegła wątków pozostałych elewacji. Spoina opracowana analogicznie do pozostałych partii wątku gotyckiego. Kolebka sklepienia podpiwniczenia z cegły pełnej analogicznej do identyfikowanej w obrębie łęku arkady. Elementy pierwotnej konstrukcji drewnianej stropów, więźby dachowej, stolarki - nie zachowały się.

Posadzka w poziomie parteru, w obrębie wejścia i klatki schodowej kamienna, wykonana z płyt wapienia olandzkiego barwy szarej i czerwonej. W układzie mijankowym.

Technika i technologia elementów wtórnych

Naprawy i przemurowania wątku wykonane cegłą maszynową barwy pomarańczowej i czerwonej z użyciem zaprawy wapienno-cementowej. Przemurowanie lica muru obronnego poniżej wątku kamiennego cegłą maszynową w układzie krzyżykowym; zaprawa cementowo-wapienna. W obrębie wątku kamiennego fundamentu baszty i muru zaprawa wapienno-cementowa pokrywająca oryginalne spoiny. Dachówka karpiówka formowana ręcznie, nieangobowana, kładzona w koronkę na zaprawę wapienną. Więźba sosnowa. Elementy konstrukcji obrabiane maszynowo. Część elementów konstrukcji łączona na śruby.

Tynk w pasie fryzu pod okiem dachu wapienno-cementowy jednowarstwowy, cienkowarstwowy i drobnoziarnisty powtarzający nierówności wątku muru. Analogiczny tynk użyty do wykończenia styku dachówki ze ścianą szczytu południowego, oraz w obrębie komina.

Tynk w obrębie elewacji północnej i zachodniej cementowo-wapienny jednowarstwowy, jednorodny, jednolicie zakrywający wątek muru i jego krzywizny. Średnioziarnisty, zacierany na gładko. Nie malowany.

Tynki wewnątrz pomieszczeń wapienne, drobnoziarniste, zacierane gładko. Pokryte warstwami sztalatury wapiennej i warstwami farb klejowych o jasnym, ugiętym odcieniu, kładzionych równomiernie pędzlem.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

W obrębie szczytu i elewacji południowej, w narożniku wschodnim, oraz wzdłuż elewacji północnej widoczne szerokie pionowe spękania biegnące pionowo przez całą wysokość budynku. Spękanie w elewacji południowej o szczególnie dużym rozwarciu - kilkunastu centymetrów. W obrębie elewacji zachodniej spękanie muru uczytelnia linię łęku arkady. Kolebka sklepienia podpiwniczenia w środkowej części uległa zawaleniu. Przyczyny tych zniszczeń zostały opisane w projekcie konstrukcyjnym.

Elementy oryginału

Brak skutecznego odprowadzania wody opadowej prowadzące do jej przenikania w głąb struktury budynku w połączeniu z niską dyfuzyjnością wierzchnich, wtórnych warstw tynków, a także brakiem wentylacji pomieszczeń to zasadnicze przyczyny zniszczeń i postępującej korozji substancji zabytkowej. Ma również wpływ na stan zachowania konstrukcji obiektu i jej stabilność.

Cegła porażona biologicznie w partii elewacji wschodniej (pionowe ciemne zacieki biegnące od fryzu), oraz w obrębie szczytu elewacji południowej - w miejscach oddziaływania wód opadowych i poddanych intensywnym procesom wietrzenia. Erozja biologiczna w formie porostów powodujących zwiększone zawilgocenie i wiązanie zanieczyszczeń atmosferycznych w porowatej strukturze materiału ceramicznego i zaprawie.

W dolnych partiach elewacji wschodniej baszty i muru obronnego rozległe obszary porażenia cegieł i zapraw bakteriami nitryfikacyjnymi - dezintegracja globularna cegieł powodująca ubytki całych cegieł. Spoina w obrębie elewacji południowej i wschodniej, oraz muru obronnego silnie zwietrzała - oryginalne opracowanie powierzchni zatarte i słabo czytelne. Stan zachowania cegieł i spoin w obrębie elewacji północnej pod współczesnym tynkiem nie jest znany. W obrębie elewacji zachodniej, w miejscach ubytków tynku widoczny wątek w złym stanie zachowania: spękania, dezintegracja blokowa cegieł i zapraw. Ubytki zapraw, spoin i cegieł. W obrębie wątku kamiennego ubytki spoin spowodowane przez szczelną wtórną spoinę cementowo-wapienną, która doprowadziła do dezintegracji globularnej zaprawy. W narożniku północno - wschodnim destrukcja oryginalnej zaprawy poskutkowała rozległym ubytkiem kamieni. Posadzka kamienna w przyziemiu odspojona od podłoża w skutek całkowitej dezintegracji zaprawy poddanej działaniu wilgoci i przemarzania.

Stan zachowania elementów wtórnych

Przemurowania oryginalnego wątku wykonane z cegły maszynowej pokryte warstwami zanieczyszczeń powierzchniowych. W obrębie przemurowań muru obronnego widoczne białe zacieki węglanu wapnia wypłukiwanego ze współczesnych zapraw murarskich. Brak oznak wietrzenia, korozji wywołanej bakteriami. Nieznany stan zachowania cegieł maszynowych wypełnienia arkady w elewacji zachodniej ze względu na wierzchni współczesny tynk cementowo-wapienny. Z podobnego powodu. Nieidentyfikowalny jest stan cegieł i zapraw w obrębie komina powyżej połaci dachowej. W obrębie wątku kamiennego cokołu wierzchnia zaprawa spoinowa odspojona i złuszczone. Dachówka pokryta porostami i silnie zanieczyszczona. Ubytki zwietrzałej zaprawy powodujące rozluźnienie wiązania dachówek. Elementy więźby pokryte luźnym brudem, odchodami ptaków. Wyraźne dłużne spękania związane z silnym wysychaniem drewna. Widoczne niewielkie ogniska porażenia owadami. Belki i deskowanie stropów pokryte warstwami pobiał i farb klejowych. Warstwy farb złuszczone i odspojone od drewna. Wzdłuż ścian widoczne ślady działania wilgoci - drewno pociemniałe i o osłabionej strukturze. Tynk elewacji północnej i zachodniej przebarwiony i zaplamiony - widoczne plamy zawilgocenia, wykwitów soli, miejsca silnego porażenia glonami, świadczące o kondensacji wilgoci pod powierzchnią tego tynku i jego niskiej paro-przepuszczalności. Tynk w obrębie komina spękany i odspojony od cegieł. Farba wierzchnia w obrębie okien i drzwi złuszczone i odspojona. Drewno spękanie, poszarzałe. Drzwi zewnętrzne, w dolnej części silnie zawilgocone, pokryte glonami. Tynki w obrębie ścian pomieszczeń mocno zabrudzone, spękane i odspojone od podłoża. Ubytki do podłoża w miejscu spękań konstrukcji muru i uszkodzeń mechanicznych. Nieczynna instalacja elektryczna oświetlenia i zasilania prowadzona na tynku i stropie drewnianym. Stan podłóg nieczytelny ze względu na brak dostępu. Piece kaflowe nieczynne, liczne uszkodzenia mechaniczne kafli, glazury i spoin. Silnie skorodowane elementy metalowe przewodu komina i drzwiczek paleniska.

CEL I ZAŁOŻENIA PRAC KONSERWATORSKICH - PROJEKT KONSERWATORSKI

Celem prac konserwatorskich będzie usunięcie przyczyn i skutków destrukcji substancji zabytkowej, jej utrwalenie i zabezpieczenie: usunięcie warstw i materiałów prowadzących do kondensacji wilgoci i uniemożliwiających swobodną dyfuzję pary wodnej, dezynfekcja; redukcja soli rozpuszczalnych w wodzie; wzmocnienie strukturalne i konsolidacja cegieł, zapraw, spoin i historycznych tynków. Prace konserwatorskie nie usuną śladów i zmian wynikających z naturalnych procesów wietrzenia materiałów i użytkowania obiektu - decydujących o autentyczności oryginalnych elementów budynku.

W zakresie działań restauratorskich zostaną zrealizowane wnioski i zalecenia wyszczególnione w badaniach architektonicznych. Zostaną usunięte elementy wtórne unieczyniające pierwotną gotyką

strukturę zabytku wynikającą z funkcji obronnej, oraz historycznych przekształceń związanych z nowożytnymi zmianami sposobu użytkowania. Współczesne ingerencje mają tworzyć spójną całość z substancją zabytkową zachowując jednak czytelność ingerencji konserwatorskiej.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Elewacja północna Baszty

1. Usunięcie wtórnego tynku z powierzchni elewacji. Usuwanie ręczne. Tynk odspajany od powierzchni cegieł - usuwany od dołu do górnych partii elewacji, poziomymi pasami. Bez użycia narzędzi mechanicznych.
2. Oczyszczenie wątku z pozostałości tynku ręcznie szpachelkami i miękkimi szczotkami. Zanieczyszczenie frakcjami pylistymi usunąć strumieniem sprężonego powietrza.
3. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegieł. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100*, *Remmers KSE 300*. Wyklucza się użycie preparatów na bazie żywic syntetycznych w postaci dyspersji wodnej, rozpuszczalnikowej, czy chemoutwardzalnej.
4. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300*, *Remmers KSE 500*. Wyklucza się użycie preparatów na bazie żywic syntetycznych w postaci dyspersji wodnej, rozpuszczalnikowej, lub chemoutwardzalnej.
5. Odtworzenie strzelnicy bocznej na pierwszym piętrze poprzez ręczne rozebranie wtórnego zamurowania. Cegła rozbiórkowa do ponownego wmurowania w miejscach zgodności wymiarów cegły z lokalnym wátkiem. Uzupełnienia wątku wokół otworu strzelnicy analogicznie do sposobu wykonania napraw ubytków cegieł opisanym w następnym punkcie.
6. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbieżnymi z oryginalną (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wátkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska*, *Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*, lub równoważne. Niedopuszczalne użycie cegieł maszynowych, klinkierowych, dziurawek, drążonych, oraz zapraw cementowych.
7. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top* (wypełnienie głębokich ubytków), *KEIM Restauro Gies* (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki). Wyklucza się użyciem materiałów na bazie spoiw syntetycznych i czysto hydraulicznych.
8. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem i stanem jego zachowania: *KEIM Restauro-Fuge*. Wyklucza się użycie zapraw cementowych.
9. Scalanie kolorystyczne cegieł w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z elewacją wschodnią i południową. Cegły trwale przebielone zaprawą tynkarską nie dające się doczyścić ze względu na niebezpieczeństwo uszkodzenia warstwy ogniowej podbarwione punktowo do wartości walorowych

cegół pozbawionych przebarwień po zaprawach. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.

10. Scalanie kolorystyczne (patynowanie) spoin do wartości walorowych spoin z pozostałych elewacji. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.
11. Zachowanie deskowania szczytu. Nowe deskowanie na konstrukcji ściany szczytowej wykonać zgodnie z projektem budowlanym i opracować barwnie farbami krzemianowymi do drewna elewacyjnego. Kolor zgodny z obecnym. *KEIM Lignosil-Base*; *KEIM Lignosil-Color*. Wyklucza się stosowanie farb alkidowych, akrylowych, poliuretanowych, chemoutwardzalnych i silikonowych. Dopuszczalne farby transparentne - lazury do drewna elewacyjnego.

Elewacja południowa

1. Usunięcie porostów z powierzchni cegół w zwieńczeniu szczytu i powierzchni muru od strony połaci dachowych. Ręcznie za pomocą miękkich szczotek i szpachelek po uprzednim nasączeniu preparatami na bazie czwartorzędowych związków amonowych i środków powierzchniowo czynnych: *C.T.S. Preventol RI 50* (2 - 10%); *Remmers Glonosan*. Niedopuszczalne użycie preparatów na bazie podchlorynu sodu!
2. Usunięcie, ręcznie, zapraw po mocowaniu dachówek połaci dachu, oraz lokalnych doraźnych napraw muru.
3. Dezynfekcja cegół porażonych bakteriami - o widocznej dezintegracji globularnej. Warstwę zdeintegrowaną usunąć ręcznie szpachelkami do partii materiału ceramicznego o zwartej strukturze, którą należy poddać nasączeniu: *C.T.S. Biotin T* (stężenie 3% w wodzie destylowanej). Nieodpuszczalne użycie preparatów na bazie podchlorynu sodu!
4. Wzmacnianie strukturalne osłabionych cegół po wykonaniu zabiegu dezynfekcji. Nasączenie preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego ze wstępnym nasączeniem preparatami ograniczającymi pęcznienie hydratacyjne: *Remmers Antihygro*; *Remmers KSE OH*; *Remmers KSE 100*. Wyklucza się użycie preparatów na bazie żywic syntetycznych w postaci dyspersji wodnej, rozpuszczalnikowej, chemoutwardzalnej.
5. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegół. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100*, *Remmers KSE 300*, lub równoważne. Wyklucza się użycie preparatów na bazie żywic syntetycznych w postaci dyspersji wodnej, rozpuszczalnikowej, chemoutwardzalnej.
6. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300*, *Remmers KSE 500*, lub równoważne. Wyklucza się użycie preparatów na bazie żywic syntetycznych w postaci dyspersji wodnej, rozpuszczalnikowej, chemoutwardzalnej.
7. Naprawa i uszczelnienie poziomego pęknięcia szczytu. Montaż helikoidalnych prętów z austenitycznej stali nierdzewnej. Od strony połaci dachowej. W obrębie spoin poziomych, co trzecia warstwa cegół. Pręty osadzone w murze na systemowe zaprawy modyfikowane żywicami epoksydowymi. Bruzdy zamknięte zaprawą przewidzianą do naprawy ubytków spoin (jak w pkt.10.) Od strony elewacji szczelina pęknięcia wypełniona materiałem ceramicznym (cegła docięta do geometrii szczeliny w danej warstwie cegół) montowanym na zaprawę wapienną z dodatkiem puzzolanów. Wypełnienie nieznacznie cofnięte w stosunku do lica wątku elewacji. Naprawa zgodnie z

projektem konstrukcyjnym. Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.

8. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbieżnymi z oryginalną (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wątkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento* lub równoważne.
9. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top* (wypełnienie głębokich ubytków), *KEIM Restauro Gies* (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki). Wyklucza się użycie materiałów o spoiwie syntetycznym i wyłącznie hydraulicznym.
10. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem i stanem jego zachowania: *KEIM Restauro-Fuge*.
11. Scalanie kolorystyczne (patynowanie) uzupełnień cegieł i spoin w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z oryginałem. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*. Wyklucza się spoiwa silikonowe i inne spoiwa blonotwórcze.
12. Izolacja poziomych powierzchni schodkowych zwieńczeń szczytu schodkowego poprzez wykonanie warstwy powłokowej izolacji polimerowej zabezpieczającej przed nasiąkaniem cegieł wodą opadową oraz topniejącym śniegiem. *Remmers Multibaudicht* lub równoważny.

Elewacja wschodnia Baszty

1. Likwidacja korozji biologicznej - usunięcie porostów z powierzchni cegieł w partii korony muru i w obrębie tynku w pasie fryzowym. Ręcznie za pomocą miękkich szczotek i szpachelek po uprzednim nasączeniu preparatami na bazie czwartorzędowych związków amonowych i środków powierzchniowo czynnych: *C.T.S. Preventol RI 50* (2 - 10%); *Remmers Glonosan*. Niedopuszczalne użycie preparatów na bazie podchlorynu sodu.
2. Dezynfekcja partii elewacji w strefie pierwszej kondygnacji, oraz w strefie korony muru. Nasączenie preparatami na bazie czwartorzędowych związków amonowych: *Remmers Glonosan, C.T.S. Biotin T*
3. Dezynfekcja cegieł porażonych bakteriami - o widocznej dezintegracji globularnej. Warstwę zdeintegrowaną usunąć ręcznie szpachelkami do partii materiału ceramicznego o zwartej strukturze, którą należy poddać nasączeniu: *C.T.S. Biotin T*. Niedopuszczalne użycie podchlorynu sodu.
4. Odtworzenie otworów strzelnic czołowych zgodnie z wytycznymi badań architektonicznych. Rozebranie ręczne zamurowania otworu strzelnicy. Cegła rozbiórkowa do wykorzystania w innym miejscu do uzupełniania ubytków wątku o identycznych wymiarach cegieł co cegła rozbiórkowa. Reprofilacja otworu z użyciem cegły formowanej ręcznie o wymiarach identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbieżnymi z cegłą oryginalną (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wątkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*

Wykluczone użycie cegły klinkierowej, maszynowej, drażonej, dziurawki. O kontrastowym, w stosunku do cegły oryginalnej, kolorze i fakturze.

5. Wzmacnianie strukturalne osłabionych cegieł po wykonaniu zabiegu dezynfekcji. Nasączenie preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego ze wstępnym nasączeniem preparatami ograniczającymi pęcznienie hydratacyjne: *Remmers Antihygro*; *Remmers KSE OH*; *Remmers KSE 100*.
6. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegieł. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100*, *Remmers KSE 300*.
7. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300*, *Remmers KSE 500*.
8. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbieżnymi z oryginalną (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wątkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska*, *Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.
9. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top* (wypełnienie głębokich ubytków), *KEIM Restauro Gies* (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki).
10. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem i stanem jego zachowania: *KEIM Restauro-Fuge*.
11. Scalanie kolorystyczne (patynowanie) uzupełnień cegieł i spoin w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z oryginałem. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.
12. Usunięcie cementowych spoin w obrębie wątku kamiennego cokołu baszty. Ręcznie, bez narzędzi mechanicznych.
13. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300*, *Remmers KSE 500*.
14. Uzupełnianie ubytków wątku kamiennego. Kamień granitowy identyczny z oryginałem. Zaprawa wapienna z dodatkami puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.
15. Uzupełnianie ubytków spoin zaprawą wapienną z dodatkami puzzolanów. Spoina barwiona w masie do koloru otoczenia i opracowana fakturalnie zgodnie z fakturą oryginalną w miejscu uzupełniania: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.

Elewacja zachodnia Baszty

1. Usunięcie wtórnego tynku z powierzchni elewacji. Usuwanie ręczne. Tynk odpajany od powierzchni cegieł - usuwany od dołu do górnych partii elewacji, poziomymi pasami. Bez użycia narzędzi mechanicznych.

2. Oczyszczenie wątku z pozostałości tynku ręcznie szpachelkami i miękkimi szczotkami. Zanieczyszczenie frakcjami pylistymi usunąć strumieniem sprężonego powietrza.
3. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegieł. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100, Remmers KSE 300*.
4. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300, Remmers KSE 500 lub równoważnych*.
5. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbieżnymi z oryginalną (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wátkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.
6. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top (wypełnienie głębokich ubytków), KEIM Restauro Gies (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki)*.
7. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem i stanem jego zachowania. Partie elewacji z całkowicie zniszczoną spoiną, pozbawione pierwotnego ukształtowania powierzchni - odtworzyć oryginalny, gotycki kształt (reprofilacja): *KEIM Restauro-Fuge lub równoważne*.
8. Scalanie kolorystyczne cegieł w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z elewacją wschodnią i południową. Cegły trwale przebiełone zaprawą tynkarską nie dające się doczyścić ze względu na niebezpieczeństwo uszkodzenia warstwy ogniowej podbarwione punktowo do wartości walorowych cegieł pozbawionych przebarwień po zaprawach. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.
9. Scalanie kolorystyczne (patynowanie) spoin do wartości walorowych spoin z pozostałych elewacji. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.

Elewacja muru obronnego

1. Likwidacja korozji biologicznej - usunięcie porostów z powierzchni cegieł w miejscu występowania. Ręcznie za pomocą miękkich szczotek i szpachelek po uprzednim nasączeniu preparatami na bazie czwartorzędowych związków amonowych: *C.T.S. Preventol RI 50 (2 - 10%); Remmers Glonosan*.
2. Dezynfekcja cegieł porażonych bakteriami - o widocznej dezintegracji globularnej. Warstwę zdeintegrowaną usunąć ręcznie szpachelkami do partii materiału ceramicznego o zwartej strukturze, którą należy poddać nasączeniu: *C.T.S. Biotin T (stężenie 3% w wodzie destylowanej)*.
3. Wzmacnianie strukturalne osłabionych cegieł po wykonaniu zabiegu dezynfekcji. Nasączenie preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego ze wstępnym nasączeniem preparatami ograniczającymi pęcznienie hydratacyjne: *Remmers Antihygro; Remmers KSE OH; Remmers KSE 100*.

4. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegieł. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100, Remmers KSE 300*.
5. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300, Remmers KSE 500*.
6. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbliżonymi do oryginalnej (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wątkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*. Niedopuszczalna cegła maszynowa, klinkierowa, zaprawy cementowe.
7. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top (wypełnienie głębokich ubytków), KEIM Restauro Gies (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki)*.
8. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem i stanem jego zachowania: *KEIM Restauro-Fuge*.
9. Scalanie kolorystyczne (patynowanie) uzupełnień cegieł i spoin w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z oryginałem. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.
10. Usunięcie cementowych spoin w obrębie wątku kamiennego cokołu baszty. Ręcznie, bez narzędzi mechanicznych.
11. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin w obrębie wątku kamiennego. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300, Remmers KSE 500*.
12. Uzupełnianie ubytków wątku kamiennego. Kamień granitowy identyczny z oryginałem. Zaprawa wapienna z dodatkami puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.
13. Uzupełnianie ubytków spoin zaprawą wapienną z dodatkami puzzolanów. Spoina barwiona w masie do koloru otoczenia i opracowana fakturalnie zgodnie z fakturą oryginalną w miejscu uzupełniania: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.

Wnętrza baszty

1. Usunięcie z powierzchni ścian wtórnych tynków wraz z warstwami barwnymi. Tynki usuwać ręcznie, bez urządzeń mechanicznych. Tynk rozwarstwiać i odspajać od powierzchni i cegieł i spoin bez naruszania lica muru. Warstwy pobiał występujące bezpośrednio na wątku ścian, podobnie jak cienkowarstwowe tynki wapienne wykończone cienkimi warstwami pobiał należy pozostawić w formie świadków dokumentujących proveniencję, zakres występowania, oraz technikę i technologię wykonania.
2. Oczyszczenie powierzchni ścian z zanieczyszczeń powierzchniowych - okłady wiążące w swej strukturze nawarstwienia powierzchniowe po uprzednim zmiękczeniu nawarstwień gipsowych i wapiennych. *Remmers Clean Galena*.

3. Dezynfekcja ścian w partiach o widocznej podwyższonej wilgotności powierzchni. Preparaty na bazie czwartorzędowych soli amonowych. *Remmers BFA; C.T.S. Biotin T*. Niedopuszczalne preparaty na bazie podchlorynu sodu!
4. Dezynfekcja cegieł porażonych bakteriami - o widocznej dezintegracji globularnej. Warstwę zdeintegrowaną usunąć ręcznie szpachelkami do partii materiału ceramicznego o zwartej strukturze, którą należy poddać nasączeniu: *C.T.S. Biotin T* (stężenie 3% w wodzie destylowanej). Niedopuszczalne preparaty na bazie podchlorynu sodu!
5. Wzmacnianie strukturalne osłabionych cegieł po wykonaniu zabiegu dezynfekcji. Nasączenie preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego ze wstępnym nasączeniem preparatami ograniczającymi pęcznienie hydratacyjne: *Remmers Antihygro; Remmers KSE OH; Remmers KSE 100*.
6. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie cegieł. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 100, Remmers KSE 300*.
7. Wzmacnianie osłabionych strukturalnie spoin. Modułowe nasączenie materiału preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego: *Remmers KSE 300, Remmers KSE 500*.
8. Uzupełnienie ubytków cegieł. Wstawienie nowych cegieł na zaprawę wapienną z dodatkami puzzolanów. Cegły formowane ręcznie o wymiarach i identycznych z cegłą oryginalną, parametrami technicznymi zbliżonymi do oryginalnej (Wytrzymałość, nasiąkliwość, porowatość o wartościach nie większych niż cegła oryginalna). Kolorystycznie i walorowo współgrająca z wątkiem oryginalnym: Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.
9. Uzupełnianie ubytków w ceglach za pomocą kitów mineralnych na bazie spoiw krzemianowych. Barwione w masie na kolor oryginału. Nakładane ręcznie w obrębie i od krawędzi ubytku. Zunifikowane fakturalnie z otoczeniem. *KEIM Restauro Top* (wypełnienie głębokich ubytków), *KEIM Restauro Gies* (warstwa wierzchnia, płytkie ubytki).
10. Uzupełnienie ubytków spoin. Zaprawa spoinowa na bazie spoiw krzemianowych. Barwiona w masie do koloru oryginału. Kształtowana i opracowana fakturalnie zgodnie z oryginałem (reprofilacja). Miejsca historycznych przekształceń (przewody kominowe; ściany działowe; gniazda elementów drewnianych) uczytelniać za pomocą zróżnicowania fakturalnego spoin (bez profilowania): *KEIM Restauro-Fuge*.
11. Naprawa i uszczelnienie pęknięć ścian. Zgodnie z projektem konstrukcyjnym. Montaż helikoidalnych prętów z austenitycznej stali nierdzewnej. Montaż prętów poziomo, ukośnie w stosunku do pionowej linii szczeliny. Pręty osadzone w murze na systemowe zaprawy modyfikowane żywicami epoksydowymi. Szczeliny o dużym rozwarciu wypełniona materiałem ceramicznym (cegła docięta do geometrii szczeliny w danej warstwie cegieł) montowanym na zaprawę wapienną z dodatkiem puzzolanów. Wypełnienie nieznacznie cofnięte w stosunku do lica ściany. Węższe szczeliny wypełnione zaprawą wapienną z dodatkiem puzzolanów. Barwiona w masie do koloru spoin w obrębie ścian. Cegła lessowa - *Cegielnia Hoffmanowska, Cegielnia Trojanowscy*; zaprawa murarska na bazie puzzolanów: *MAPEI Mape-Antique Allettamento*.

12. Scalenie kolorystyczne (patynowanie) uzupełnień cegieł i spoin w celu unifikacji kolorystycznej i walorowej z oryginałem. Technika transparentna, laserunkowa oparta o spoiwa krzemianowe: *KEIM Restauro Lasur*.

ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI ZADANIA

Zgodnie z wnioskami zawartymi w wynikami badań architektonicznych zakładane efekty prac konserwatorskich w obrębie elewacji to:

- Elewacje północna i zachodnia nie tynkowane.
- W obrębie elewacji zachodniej czytelna arkada przebudowy późnogotyckiej, otwarte przejście pod łękiem arkady.
- W elewacji wschodniej odtworzony otwór strzelnicy północnej i uporządkowany otwór okienny w miejscu strzelnicy południowej.
- W elewacji północnej i południowej odtworzone otwory strzelnic.
- Wypełnione zaprawą (o ciemniejszym walorze niż spoina elewacyjna) i drobnym materiałem ceramicznym spękanie w obrębie szczytu i elewacji południowej z zachowanym przesunięciem płaszczyzn muru.
- Spękanie muru w obrębie elewacji północnej uszczelnione zaprawą spoinową odróżniającą się walorowo od pozostałych partii elewacji. Zachowana różnica płaszczyzn muru.
- Brak ciemnych przebarwień po porostach w obrębie elewacji wschodniej.
- Brak ubytków cegieł i spoin w obrębie elewacji wieży i lica muru obronnego.
- Spójność i harmonia walorowa i kolorystyczna elewacji: uzupełnienia wątku nie kontrastujące walorowo i kolorystycznie z oryginalnymi partiami elewacji.

W obrębie wnętrza Baszty:

- Ściany murów obwodowych nie tynkowane.
- Odtworzone otwory strzelnicze: dwa w ścianie wzdłużnej i po jednym w ścianach bocznych pierwszego piętra.
- Czytelne poziomy odsadzek i gniazdo stropów.
- Czytelne relikt zabudowy kuchni na parterze z podstawą komina i wejściem krytym łukiem koszowym, oraz eksponowanymi XVIII wiecznymi drzwiami.
- Czytelne ślady po kominach i pozostałych przekształceniach historycznych: zróżnicowanie fakturalne cegieł i spoin, oraz. Nieznaczne różnice walorowe wątku w obrębie śladów przekształceń.
- Pozostałe partie wątku ścian jednolite i spójne walorowo i kolorystycznie w zakresie możliwości określonych stanem zachowania oryginału.
- Czytelne relikt najstarszych tynków i pobiał w formie i lokalizacji ich występowania w stanie pozwalającym na identyfikację ich proveniencji, pierwotnego zakresu występowania i technikę oryginału.